

IVAN GOLUB, *Lice prijatelja*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2000.

Dragi prijatelji!¹ Došli ste svojim licem pred lice prijatelja. Tako se i zove knjiga zbog koje ste došli, a došli ste iz prijateljskih razloga jednom prijatelju koji se iskazao svojim prijateljstvom – ne samo ovom knjigom nego jednako tako i svojim životom, radom i djelovanjem.

Ovdje su se spominjale razne godine i brojevi: života, književnog rada, znanstvenog rada, semestara – deset, pedeset, sedamdeset. Kad bi se sve to zbrojilo, zbroj bi iznosio više od dvjesto! Ipak, naš prijatelj i slavljениk nema toliko godina, a drago mi je da i godine koje nosi ne pokazuju na svome licu.

Ne znam zapravo kako se to i zašto dogodilo: gospodin Anđelko Novaković rekao mi je prošloga tjedna da će se ova svečanost, predstavljanje knjige *Lice prijatelja* gospodina, profesora i književnika Ivana Goluba održati 4. travnja. Pitao me: Da li bih došao na predstavljanje i da li bih nešto rekao o svome prijatelju Ivanu Golubu? Pristao sam, naravno. Zabilježio datum, ali kad sam jučer ovamo stigao, u žurbi i hitnji, ovdje nije bilo nikoga. Pomislio sam da sam pogriješio prostoriju, ali ne i datum. A doista sam smatrao znakovitim da taj naš susret bude 4. travnja. Tog se dana, naime, slavi u Katoličkoj crkvi sveti Izidor iz Sevilje.

Sveti Izidor iz Sevilje, nadbiskup i crkveni naučitelj, rodio se u drugoj polovici VI. stoljeća. Obitelj potječe iz Kartagene, koju su osvojili Bizantinci, te se obitelj svetog Izidora, kao prognanici, našla u Sevilji. Izidor je bio najmlađi, a razlika među braćom bila je veoma velika. Braća: sveti

Leandar, Fulgencije i sestra sveta Florentina brinuli su se za svoga najmlađega brata, posebice nakon očeve smrti. Izidor je postao svećenik, sudjelovao živo u životu Crkve, organizirao i predsjedao koncilima u Sevilji i Toledu. Umro je 636. godine. Napisao je brojna djela; posebice se volio udubljavati u biblijske knjige, u simboliku brojeva, pisao je o biblijskim alegorijama, o znamenitim ljudima (prethodio mu je sveti Jeronim, naslijedio ga naš Marulić). U knjizi o povijesti Gota, Vandala i Sueba, kao predgovor, nalazi se pohvalna pjesma Španjolskoj. No najvažnija je njegova knjiga *Etymologiarum sive Originum libri XX*. To je enciklopedija svega antičkoga i srednjovjekovnoga znanja koje je on skupio čitajući sve dostupne knjige. Bila je obvezatan priručnik u srednjovjekovnim školama i na sveučilištima. Zato sam smatrao da je bilo normalno održati ovo predstavljanje na dan svetog Izidora. I zbog sveca, i njegove mladosti, i zbog knjige, *Enciklopedije*, jer je i ova Golubova knjiga svojevrsna enciklopedija za svakodnevno čitanje. A za ostalo, molio bih čitatelje da pročitaju Golubov tekst *Priča o braći*.

Doista, kako bismo mogli uopće ove tekstove žanrovski odrediti? Da li su oni crtice? Jesu neki, neki nisu. Da li su to popovijedi? I to su, posebice one koje su napisane za časopise ili su izrečene za medije, za radio ili za slične prigode. To su i zabilješke, i reportaže, tu ima mnogo toga što se uklapa u ogledalo životnoga puta u pedeset godina autorova života, od ranih književnih početaka, pa sve do naših dana. Doista, teško bi bilo odrediti književni rod ovih sastavaka te bih ja radije rekao da je to enciklopedija za svaki dan, i oni koji je budu imali na stolu, sigurno će za tom

¹ Tekst izrečen prilikom predstavljanja knjige u prostorijama DHK-a 4. travnja 2000.

knjigom posezati često, čitati je svako-dnevno, kao što se čitaju velike knjige.

Ovdje je glavna osoba sam pisac, Ivan Golub. On cijelo događanje u knjizi, cijeli svoj život promatra iz svoje osobne perspektive, od sebe polazi, ide prema prijateljima, i sebi se vraća. Često puta, i među ljudima iz crkvenih krugova i među laticima neki su mi znali reći: Pa što on uvijek o sebi, te o sebi, govori i piše?! Neki su i zamjerali takvom načinu otkrivanja svoje osobe kao da naš prijatelj sve to govori dotaknut nekom osebnom narcisoidnošću. Ništa od toga! Jer kad on govori o sebi, on govori imenom i prezimenom i o ljudima s kojima hoda, s kojima razgovara, koje susreće ili koje je sretao, te u ovoj knjizi ima barem tristo ljudi, sa svojim imenom i prezimenom koje ćete uzalud tražiti u enciklopedijama ili u biografskim leksikonima, ili bilo gdje drugdje. Osim toga – onaj čovjek koji bi gradio svoj *image* isticanjem sebe, za svoju osobnu promociju, sigurno ne bi s neskrivenom ironijom govorio ne samo o sebi, nego još posebno o svome prezimenu. Sjećam se svoga prvoga susreta s njegovim imenom, kad mi je poručio u Sv. Petar u Šumi, preko našega zajedničkog prijatelja, neprežaljenoga Josipa Turčinovića, neka i ja dođem na njegovu mladu misu, u Kalinovec. Tada smo se slabo poznavali, s tek nekoliko susreta. Ja sam te godine bio upravo izašao iz sjemeništa, pa me poziv začudio. Nisam ni znao kako bih se odazvao pozivu. Ali on je nakon toga poručio da će nakon svoje mlade mise *dolejeti* u Istru. Sjećam se i zgode, anegdote: kad bi donosio veš u praonicu, na pranje, govorio bi da je donio svoje perje na pranje. Što drugo može Golub nositi na pranje nego svoje perje! Ili kad priča zgodu: putuje zajedno s prijateljima po Kosovu, od kojih se jedan zove Kuhar, a drugi Skuhal, te kaže i komentira prijateljima: Teško je

meni, Golubu, putovati s vama, jer je jedan od vas Kuhar, a drugi Skuhal. Stalno je, dakle, kod njega prisutna blaga ironija, i samoironija o sebi, svom poslu, svom imenu. Ona ga uspostavlja i određuje kao čovjeka u vremenu koji ravnopravno dijeli razgovarajući s ljudima s kojima se susreće i uspostavlja dijalog. Zamolio bih čitatelje, za potvrdu ovih mojih misli, da pročitaju tekst *Čista srijeda*, gdje je to toliko očito: tekst duhovit, poučan, književno domišljen, koji obogaćuje čitatelja spoznajama i znanjima, a pun je ironijskih napomena o Rimu, Rimljanima i našijencima.

Još kao student, zajedno s pokojnim Josipom Turčinovićem radio sam u Staroslavenskom institutu na ekciperiranju glagoljičkih tekstova. Čitali smo i prepisivali biblijske tekstove i homilije. Začudila me tada jedna homilija pape Grgura Velikoga. Homilija je bila izrečena na biblijsku temu o rođenju Kristovu, za božićnu misu. Papa se na početku homilije ispričava i tuži da će njegova homilija biti kratka jer ga muči teška bolest u želucu, koja mu ne da misliti ni govoriti. Pomislio sam tada: zašto je to papa trebao objašnjavati vjernicima? Kasnije sam shvatio da je bilo potrebno reći o bolesti kaja ga je mučila i njegovim slušateljima, i njemu, i nama danas. Po toj nevažnoj obavijesti više znamo o životu njegovu, njegove crkve i njegovog vremena. Jedan sporedan podatak, neposredan, o bolesti želuca, koja je sveca mučila, postaje danas središnji podatak.

O ironiji, o tekstovima u ovoj knjizi, o veoma ozbiljnim tekstovima – što reći? Ovi su tekstovi nastali u različito vrijeme, ali iz njih proizlazi jedna bjelodana činjenica, a to je da je Ivan Golub teolog. Teolog koji dobro poznaje otačku teologiju i tradiciju: ne samo latinsku nego i grčku, dapače i staroslavensku, kao na pr. djelo i djelovanje svetog Ćirila i Metoda, jer i o

njima u ovoj knjizi piše. A iz te otačke tradicije ipak su mu najmiliji oni pisci koji su neposredno govorili, koji su nosili srce na dlanu više nego zatvorenu, sustavnu misao u svome mozgu. Dakle: Anselmo, Bonaventura, a mnogo manje Toma Akvinski. On je po tome sljedbenik naučitelja. I ova knjiga je plod jednoga takvog naučitelja, to jest onoga koji će za svaku priliku naći prikladan riječ da nešto potrebno i korisno kaže i pouči. Njega će nepredviđeni, ali ciljani događaji, i oni koje je izabrao, i oni koji su mu se nametnuli, koji nam se nadažu, potaknuti na razmišljanje. Kad na šetnji (a Ivan Golub voli prirodu, i duge šetnje po poljima i šumama) vidi u bari prekrasan cvijet kaljužnice, on će se najprije zadiviti, upitat će kako se cvijet zove, otrgnuti ga i odnijeti kući da ga veseli i da ga potakne na razmišljanje (i pisanje). A taj skroman cvijet, kaljužnica, raste iz blata, ali je unatoč tome sav zlatan, jer po svojoj ljepoti on je izvan i iznad blata, a sve se to zapravo odnosi na čovjeka.

Ovo je knjiga za prijateljsko čitanje. Nju je napisao prijatelj za svoje prijatelje, poznate i nepoznate. Kod toga je i autoru i čitatelju posve jasno da je naš najveći prijatelj Isus Krist, a i Bog u Bibliji zove se u izvornom izričaju, u etimologiji Prisutan. I Isus, Sin Božji, i Bog Otac jest Prisutni, s nama, i mi s njim, jer razgovaramo licem u lice. Tu za razgovor nema naličja.

Ivan Golub, više nego drugi ljudi, ima osebujuć dar jezika. Ne samo zato što zna reći i napisati, objasniti i protumačiti, o čemu svjedoče i njegova znanstvena djela, i njegova književna djela, već se taj dar na poseban način očituje u tome da on piše na našem književnom jeziku i na dijalektu svoga zavičaja, ali i na dijalektima krajeva u kojima je boravio i s ljudima iz tih krajeva sklopio prisno ljudsko prijateljstvo. Ali on, osim toga, piše i na latinskom i na talijanskom, ne samo znanstvene tek-

stove, nego i književne sastavke. To je dar Duha Svetoga, on je i neuke apostole nadahnuo te su prisutni čuli, na svome jeziku, poruku Evanđelja, Radosne vijesti.

Gradovi koje spominje Golub jesu gradovi važni za kršćanstvo: Rim, Carigrad, Moskva, i naravno Zagreb. Dobra je to mreža putova, doživljaja, sjećanja, kao u Jurka Križanića kojega sudbinu i putove Golub od mladih dana do danas prati.

Ova Golubova razmišljanja potiču nas da svojim licem izademo pred sebe, i pred druge. Ona će postati veliki dar čitateljima i svima onima koji tekstove budu čitali, ili slušali, jer je u njima ispisana i zasvjedočena autorova vjera, nada i ljubav, a te kreposne darove on dijeli s nama, svojim prijateljima brojnim tekstovima, posebice u ovoj knjizi.

Josip Bratulić